

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 450 fil.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor
1/2 an 12 cor.
1/4 an 6 cor.

Unitatea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oara 12 fil. a treia
oara 10 fil

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unitatei” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Episcopia magiară.

În sfârșit totuși s'a înfăptuit aceea, la ce nu ne așteptam. Căci ori cât de mult se scria prin ziarele maghiare, că în vremea cea mai scurtă va sosi dela Roma decretul de canonizare a noii episcopii gr. cât. totuși nu ne venia să o credem erau așa de clare cuvintele bullei, „Ecclesiam Christi”, prin care se înființează Provincia noastră mitropolitană greco-catolică română, așa de precise decretul Conciliului provincial al III. prin care se statorosește absoluta independență a acestei provincii, cât nu credeam, că se va putea trece cu atâta ușurință peste ele.

Și cu toate acestea s'a trecut, sguduind în acelaș timp toată nădejdea noastră, ce o mai aveam în scutul de apărare a scaunului papal.

Uniți de abia de 200 ani și ceva cu Biserica Romei, între marginile așezămintelor bisericii răsăritene, în mijlocul luptelor, cu dușmanii, cari nu odată, cercau să folosească biserica noastră spre scopurile lor tainuite, aservindu-o puterii vremelnice de stat, ne mângâiam cu gândul, că Roma nu ne lasă. Astăzi și nădejdea aceasta am pierdut-o. Enciclica papală despre canonizarea noii Episcopii, din cari publicăm părțile de căpetenie, ne vestește acest crud adevăr: 83 comune se rump fără nici o șovăire din trupul provinciei noastre mitropolitane, aruncându-se câteva zeci de mii de credincioși în brațele unei mame vitrege, care nu mântuirea, ci peirea lor o vrea. Și ne doare așa de mult nedreptatea aceasta grozavă ce se face și bisericii și neamului românesc, pentru că ne vin din două locuri, de unde nu ne așteptam.

Merităm noi mai multă considerație și dela Capul statului și dela al Bisericii, pentru-că și unuia și celuilalt fii și supuși credincioși le-am fost în toate timpurile, și gata am fost totdeauna la ori-ce jertfă, ce s'a cerut dela noi. Iar mulțumita? ...Nu ni-se îngăduie nici măcar aceea, de a ne ruga lui Dumnezeu în limba maicei noastre!... E așa de ne-spuse amărăciunea, ce stăpânește pe credincioșii noștri dela un capăt până la celalalt al țării, cât nu se poate închipui. Și azi cât de ascultători fii ai sf. Scaun Pontifical suntem, totuși nu putem să nu ne ridicăm glasul nostru și să nu protestăm cu toată tăria contra dispozițiilor acestei enciclice, atât de stricacioase bisericii noastre unite. Nu putem tăcea nici o clipită, ca să nu cerem cu totadinsul ca sf. Scaun, să n'o esecute ori cel puțin s'o modifice. Și o facem aceasta conduși de cea mai intimă convicțiune, ca sf. Scaun a fost înșelat și rău informat.

Căci nu se poate crede, că acelaș Cap al bisericii, care ne laudă pentru credința și fidelitatea noastră, în același timp să ne facă odioasă biserica și pe credincioșii ei să-i dea pradă unor uneltiri dușmănoase.

Nu se poate ca Scaunul papal să degradeze așa de mult biserica catolică, cât să o facă unealtă în mâinile unor politicieni necinstiți, lucrând și din a sa parte la nimicirea unei națiuni, care a ținut totdeauna la acea biserică.

Nu se poate ca Scaunul papal să lipsească de jurisdicțiune pe trei Episcopii, răpindu-le parohii fără să-i întrebe și ciuntindu-le diecezele după placul unor oameni fără de Dumnezeu.

Nu se poate ca urmașul sf. Petru să lucreze pentru răzvrătirea unui milion de credincioși, turburându-le pacea din biserică și im-

pingându-i la fapte, a căror urmări dezastruoase de pe acum se pot prevedea.

Și cine va răspunde atunci? a- cei cari au spus neadevăruri spre a înșela pe Capul bisericii și spre a neferici și îndreptăți o biserică înfloritoare, — ori noi, cari dându-ne seamă de mărimea primejdiei, atragem de pe acum luarea aminte acelor în drept?

De aceea rugăm cu toată căldura pe P. P. S. S. noștri Arhieri, cari și până acum și-au făcut datorința cu vrednicie, să grăbească a informa pe sf. Scaun de marea primejdie în care această enciclică a aruncat biserica românească unită, și să-i atragă atențiunea, că nu se pot trece dela un rit la altul zeci de mii de credincioși, fără voia lor și fără măcar să fie întrebați, nici nu pot fi dați păstoririi unor străini, și scoși din legăturile unor dieceze, în care s'au născut și-au trăit îndestuliți atâta timp. De odată credem, că e ocazia să se publice toate actele referitoare la înființarea Episcopiei maghiare, spre a se arăta lumii mijloacele ticăloase de cari s'au folosit cei ce au lucrat pentru înființarea ei.

Ori cât de gravă e situația, ce ni s'a creat, noi nu vom despera, ne vom desvâli piepturile și în fața acestei primejdii ce năvălește asupra noastră și vom lupta cu încredere în Dumnezeu care nici când nu ni-a înșelat, apărându-ne până la ultima clipită limba și legea, cari nu vom suferi să ni le răpească nime!

Textul enciclicei:

Tuturor le este cunoscut, că credincioșii catolici de rit grecesc, supuși regatului Ungariei, nici odată n'au lipsit a da exemple de credință strălucită, de pietate și de ascultare față de Scaunul apostolic. Nu e dar nici o mirare, dacă Pontificii Romani i-au împărțit de singulară bunăvoință și dacă și-au dat toată știința, ca ierarhia biseri-

cească la ei să ieie din zi în zi o tot mai mare dezvoltare, înființând dieceze noi și scaune episcopale, de câte ori ar fi cerut, ori numărul crescut al credincioșilor, ori lipsa de a ridica noi lăcașuri de-a învățării și credinții catolice.

Cu adevărat aceasta a făcut-o Papa Piu al nouălea de fericită amintire antecesor al nostru, carele ca să dea Românilor catolici o dovadă de singulara sa bunăvoință și de părăntăscă îngrijire, vechilor dieceze românești, a adăugat pe celea noi de Lugos și de Gherla, din cari afară de aceea a înființat o provincie bisericească cu titlul metropolitan și cu drepturile și privilegiile acordate vechei reședinți catedrale de Făgăraș și Alba-Iulia. Inșă o astfel de cinste Românilor catolici nu numai au meritat-o ci după aceea într'atâta s'au făcut vrednici de ea, parte apărând cu tărie credința și propagându-o la Românilor neuniți, parte prin dragostea și supunerea filială față de Pontificalele Roman, încât catolicilor întregului Răsărit s'au dat pe sine de pildă a tuturor virtuților.

Dar între credincioșii de ritul grecesc s'au ivit și de aceia, cari se folosesc de limba ungurească și cari deja cu multă insistență au cerut dela sfântul Scaun, să se înființeze o dieceză pentru ei. De sigur, că nu este de tras la îndoială, că înființarea asta contribuie foarte mult, ca să prospereze religia creștină, pacea și unirea între înșiși credincioșii de ritul grecesc, cari vorbesc diferite limbi, ca să devină mai puternice legăturile cu cari să unește Regatul apostolic al sfântului Stefan, cu Catedra Principelui Apostolilor și ca să se delature primejdia abuzului aceluia de tot rușinos, de atâtea ori condamnat de Supremii Pontifici, de a introduce anume limbi vernacule în sacra Liturgie.

„Din care cauză noi cu bunăvoință ascultând dorințele Măjestății Sale Francisc Iosif Impăratul Austriei și Regele Apostolic al Ungariei precum și rugările venerabililor fraților noștri a Cardinalului Primate Arhiepiscop de Strigon și ale altor sacri Prelați de ai aceluia regat, cumpănindu-le toate cu diligență și cu studiu matur, suplînind afară de aceea întru cât ar fi de lipsă conștientă celor interesați sau cari ar presuma, că sunt interesați, din plenitudinea puterii apostolice hotărîm a înființa în Regatul Ungariei o dieceză catolică de rit grecesc, care să va numi de Hajdu-dorogh, în chipul pe cum urmează:

„Mai întâi teritoriului acestei noi dieceze în perpetuu îi alăturăm și asigurăm parohiile mai jos descrise, pe cari așadară cu autoritatea apostolică le despărțim și le separăm de diecezele, la cari aparțin acum și anume din dieceza de Eperjes: Felsőzsolca, Görömböly, Hejőkeresztúr, Miskolc, Sajópalfalva, Sajópetri, Sajószöged, Komlóská, din dieceza de Munkács: Bodrogkeresztúr, Bodrogolaszi, Mezőzombor, Szerencs, Tokaj, Tolcsva, Sárospatak, Sátoraljaujhely, Végardó, Zemplén, Bodrogszerdahely, Cséke, Dámóc, Kisdobra, Dobrogező, Zemplénagárd, Bököny, Hajduböszörmény, Debreczen, Hajdu-dorogh, Érpatak, Tiszabüd, Ujfehértó, Ajak, Révanyos, Nyirkarász, Nyirmaada, Nyirtass, Tornyospálca, Nyirgyulai, Kállósemyén, Kisléta, Levelek, Mariapocs, Nyirbaktá, Biri, Kotaj, Nagykálló, Napkor, Nyiregyháza, Oros, Nyirpazony, Nyirgelse, Nyirbéltek, Nyirugos, Nyirpilis, Penészlek, Piricse, Balsa, Buj, Kenéz, Vencselló, Timár, Nyirderes, Fábriánháza, Gebe, Hodász, Nagydobos, Nyircsászári, Nyirvasvári, Opályi, Nyirparasznya, Jánk, Kökényesd, Nagypeleske, Sárközujpka, Nagykároly, Szatmárnémeti, Szárazberek, Turterebes: din dieceza de Gherla: Batisvasvári,

Szatmár (parohie română), Szatmáruvvari, Józsefháza; din dieceza română de Oradea mare: Amacz, Szatmárzsáday, Nagykolcs, Csengerbajos, Csegöld, Csengerujfalu, Ovári, Pete, Porcsalma, Szamosdob, Vetés, Csomaköz, Domahida, Gencs, Kismajtény, Nagykároly (parohia română), Reszege, Szaniszló, Érdengeleg, Érendred, Mezőterem, Portelek, Vezend, Éradony, Érkötvéyes, Értarcsa, Gálospetri, Nyiracsád, Nyiradony, Piskolt Nyirárbrány, Vasad, Álmosd, Bagamér, Érkenéz, Érselind, Hosszupályi, Kakád, Nagyléta (parohie română), Nagyléta (parohie ruteană), din arhidieceza de Făgăraș: Árkos, Nagyborosnyó, Nagykászon, Csikszentgyörgy, Csikszárfalva, Gelence, Ilyefalva, Lemhény, Lissnyó, Kézdiszentkereszt, Torja, Abásfalva, Alsóboldogfalva, Bözödujfalu, Sóvárád, Szarazajta, Székelyszenterzsébet, Székelyudvarhely, Oláhcsanak, Gyergyóalfalu, Csikszentdomokos, Szépviz, Gyimesbükk, Gyergyószentmiklós, Gyergyóvasláb, Nyáradandrásfalva, Nyáradbálintfalva, Harasztkerék, Nyáradkarácson, Kebeleszentivány, Marosvásárhely, Székelysárd, Szentháromság, Szentlőrincz, Kisteremi; din arhidieceza de Strigon: Budapest.

„Ce privește parohiile ce au să se deslipească de arhidieceza de Făgăraș, și cari sunt și ele separate de noua dieceză și departe de scaunul ei episcopesc, permitem ca să se guverneze de ordinariul din Hajdu-Dorogh printr'un Vicar denumit și pus de el.”

„Să ridică la demnitatea de reședință episcopescă a noii dieceze limitată cum s'a zis mai sus orașul Hajdu-Dorogh. Episcopul va locui în casele oferite de oraș și cari să vor repara și acomoda de guvernul ungar, plata lui va fi pe an de 40.000 cor, iar pentru oficiile diecezane va avea alte 12.000 coroane toate de solvit an de an de

FOIȚA.

Farmec de lună.

Și de-acuma-i tot mai dulce
Freamătul dumbrăvilor
Limpede s'aud în noapte
Clopotele stăvilor...

Încărcați de floare teii
Lim își mișcă crângile,
Lacul cântă și pe vale
Picură tătăngile...

Când de-odată junghiu de aur
Lung străpunge zările:
...Urcă luna dintre codrii
Luminând cărările.

C. Murășan

Infloresc teii...

...O, de câte-ori înfășurat în giulgiurile umbrelor amestecate cu argint de lună, murmur de valuri și picurături de tulană somnoroasă — nu mi-a venit gândul, ciudatul gând s'alerg cu hainele 'n vânt, părul vâlvoi, ochii eșiți din orbite... și sprijinit de forțele fibrelor, de-adulmecările netălmăciților flori

în lungul închieturilor, — să cuprind cu brațele mele suviță de suviță din farmecul acesta ce plutește în nemărginire... De câte-ori, în nopțile de Iulie, n-am rămas cu ochii plânși, ceasuri întregi, adunând vibrațiile vreunui acord desprins, din claviatura cine știe a cărui inimă... și lăsat să lungece pe fereastră larg deschisă în șerpuirea străzilor adormite... — și tot de-atâtea-ori necunoscute puteri, am simțit, cum îmi moaie îndrăsnetele indemnuri, biruindu-mă parcă...!

Trec tăcut pe sub bolțile de ramuri... Pașii îmi sună discret și vălurile ușoare de vânt purtător de mireșime îmi ating fruntea sărutată de argintul stelelor...

— Infloresc teii, la margini de cărări... Brațele-mi tremură și ochii instinctiv îmi caută împrejur...

...De unde-va dintr'o stradă îndepărtată se strecură fredonări dulci, iar între melinii din parc, scuturați de flori, privighitorile împrăștie melodii armonioase...

...Toate svonurile și întrecerile glasurilor de seară tac... s'auze parcă trăsăltul năbușit al apelor din fântâni... s'auze parcă cum povestește frunza cu pământul...

— Mirosul teilor, mirosul teilor cuprinde ceva din parfumurile, din ambrozia miticilor zei...

Sufletul îți tresare, și-se înduioșează; simțеști o putere ascunsă, nebăruită, nemăr-

ginită, cum îți îndoiește, și-l îngenunche și iar și-l ridică... și în frământarea aceasta vezi parcă lămurit o cumpănă, pe talgerele căreia împetrite, de două părți stau: dor de moarte și dragoste de viață.

— Mirosul teilor, mirosul teilor... — toate țesăturile prind să mi se dilate... nimic nu mai înțeleg, și nu mai aud ecourile de talangă, pierdute pe adierile de zefiri... O flacăra m-a incins și moalele capului mă doare...

Stau uluit și nu-mi pot da seama, ce aș vrea măcar în clipa asta?... Doar atâtea prind s'aleg din toate că mi-ar fi drag, grozav de drag să-mi întind mâna cu degetele pale uite așa după ceva după ochii oarecui parcă după o floare parfumată, eterică... și privirile mi se umplu cu boabe de cristal, inima mi se sfășie de-un dor...

— Iți cad așa de bine lacrimile acestea stoarse în neștire...

Te întrebi și nu poți înțelege cine-ți cere aceste lacrimi prețioase...?

Sovăiești și nu știi de și-le stoarce farmecul nopții cu armoniile și melodiile lui — ori dorul bizarul dor de-a te împreuna odată cu uriașul trup din care ești smuls...?

T. M.

erar. Capitolul cu șeasă canonici, înființarea seminarului, plata profesorilor, susținerea clericilor, toate să vor suporta de guvern.

„Poruncim de asemenea, ca vechile „mensae episcopice” de ritul românesc să-și rețină ca mai înainte beneficiile poezute până acum și fundațiunile pti făcute în favoarea diecezelor române, așa ca în nici un chip să nu poată și să nu fie cu putință a să separa de ele și a să alătura noiei dieceze de Hajdu-Dorogh.

„Ce privește limba liturgică a acestei nou înființate dieceze, poruncim să fie greaca veche, cea vernaculă însă să se tolereze numai în funcțiunile extraliturice și în același chip cum este iertat amăsurat decretelor Sfântului Scaun a să folosi de ea în bisericile de ritul latin.

In trei ani preoții au să învețe greaca veche, până atunci folosesc limba de acum; este însă cu totul tot oprită limba ungurească, care nefiind liturgică, nici odată nu este a să folosi în sacra Liturgie.

„Majestatea Sa va avea dreptul, precum în celelalte dieceze, să prezenteze Pontificiului, pe cine ar dori să ne pus de Papa episcop. Dieceza de Hajdu-Dorogh devine sufragana primatului. Cu ducerea în îndeplinire a Bulei prezente sa însărcinează Nuntial din Viena, etc...”

Datul: 8 Iunie 1912.

Nr. 48/1912.

Subscris:

A. Cardinal Agliardi cancelar,
Scipio Tecchi asesor,
M. Riggi, notar.

In fața loviturii. Nu ne facem iluzii. Avem deplină intuiția situației noastre promise: una din bisericile noastre naționale

pironite pe stânca imperialismului unguresc, cealaltă pândită de săgețile aceluiaș Olimp blăstămat, care a jurat pierzarea surorii ei. Cu pliscul otrăvit, vulturul vrășmaș a prins să sfășie din trupul viu al bisericii unite... In jurul nostru aceeași singurătate ca în jurul eroului mitologic, — acolo în pustietatea stâncilor din Caucaz.

Am crezut că mai avem asupra noastră brațul protector al monarhului, cu scutul intereselor adevărate ale monarhiei — și, am crezut, că țara papei dela Roma e o garanție și pentru sfințenia drepturilor noastre. Dar ne-am trezit, fără de veste, singuri, — părăsiți. Părăsiți până și de regatul fraților noștri, cari n'au puteri — ca odinioară Hercul — să răsucescă gâtul vulturului și să ne înalțe în Olimp — imblânzind mânia lui Zeus...

Să nu ne facem însă nici temeri. Să învățăm din nou povăța minunatei povești a lui Prometeu, cel ce a coborât pe pământ simbolul adevărurilor eterne: ostașii adevărului nu pier. Ostașii adevărului înving, ori cât de mari sunt torturile la cari sunt supuși vremelnice. Bisericile noastre, au și ele vina eroului mitologic: aprind în sufletul neamului românesc din Ungaria scânteia cerească a conștiinței naționale. Și poate să se repeadă furtunoasă sgrapioronica duhului celui strein de firea adevărului, — carnea sfășiată din trupul lui viu va crește peste noapte la loc. Intormai ca Hercul — adevărul va sosi în cele din urmă, ca să împlinească porunca...

Vom mai tresări încă de durerile săgeților otrăvite, — inima acestui neam va mai săngera de mușcătura vulturului hain, vom simți totuși în conștiința noastră făgăduința izbândei. Ochii noștri nu se vor împăingeni și vom privi mereu, țintă, spre soare.

A fost, poate, porunca unei legi superioare să trecem prin acel foc purificator. Și ne aducem aminte, tot din mitologie, de un simbol plin de mister și — plin de-o adâncă și totuși atât de clară semnificație: ne aducem aminte de pasărea Phoenix, care a fost consacrată nemuririi (Soarelui) și care se ardea din răstimp în răstimp singură, ca din cenușa sa să întinerească mereu.

„R-nul”.

Spicuri.

Oh, az a romániai udvariasság.

Membrii unui club unguresc de automobile au făcut o excursiune la Constantinopol, cu automobilele. In București au fost primiți și găzduiți bine, — dovada că și un banchet s'a dat în onoarea acelor. Mulțumită pentru ospitalitatea dată la frații noștri din București, iată ce scrie fițuca „Ujság” din Cluj cu titlul de mai sus: „Membrii turei de automobile Budapesta—Constantinopol, din Brașov peste România au mers spre capitala turcească. Dacă ar fi putut merge pe altă cale, în adevăr nu ar fi purces pe acolo, căci pe basa experiențelor vechi au fost pregătiți la iusulta, care au primit-o în capitala României din partea ospitalierilor. Natural și aceea a fost surprindere, că au putut înșela un pic de politeță dela barbarii din Balcani și de aceea raportul unui ziar din Capitală cu bucurie a însemnat, că membrii automobilclubului românesc au fost inimoși față de oaspeții maghiari și însuși Moștenitorul de Tron cu simpatia lui a petrecut cu ei, ba încă în onoarea lor au dat un banchet. Dar politețea aceasta numai de aceea o au arătat ca pe maghiari să-i insulte în mod brutal. In Predeal numai steaguri românești fălăeau

Hattler S. I. — Tóth S. I.

Floricele din Raiu.

— Pilde de tinerețe sfinte. —

Seria a II-a.

Traducere de: Augustin Răchită.

Fericita Germana Cansin.¹⁾

In Franca de miază-zi în apropierea orașului Toulouse, e un sat care poartă numirea de Pibarc. Acest sat e zidit pe niște coline ce se ridică smerite și cari is încunjurate de alte coline mai mici.

Casele acestui sat cea mai mare parte is bordeie, iar locuitorii lor o mână de pe o zi pe alta cu creșterea vitelor și cu lucrarea pământului.

La o depărtare ca de vre-o două poste de sat, stătea pe vremuri, cu totul singuratică, o colibă sărăcăcioasă, în care se luptau cu năcazul o păreche de oameni. Pe bărbat îl chema Laurentiu Cansin iar pe femeie Maria Laroche; abia aveau săracii de ei un codru de păne să imbuce. Dar în butul stării lor slabe mica-le colibioară

¹⁾Biserica apuseană face deosebire între „fericit” (beatus) și „sfânt” (sanctus). Așa, între altele, în onoarea unui fericit nu se poate ridica biserică, pe când într'a unui sfânt da; chipul unui fericit numai odată și și atunci numai trei zile, poate fi așezat pe altar, spre cinstire; a unui sfânt totdeauna; închinarea fericiților apoi e numai îngăduită pe când a sfinților e obligatoare etc. Nota trad.

ascundea o comoară mare. Comoara aceasta nestimată era copilăia lor ce se chema Germana, cu carea îi dăruise Dumnezeu în 1579. Bunii părinți și-au crescut copila cu dragoste adevărată și cu cea mai mare frăgezime, carea creștere au făcut-o prețioasă prin aceea, că au învățat fetița mântuitoarele învățături și adevăruri de credință ale sfintei biserici.

Copilăia a fost fericită până când a trăit mamă-sa. Dar aceasta fericire abea a dăinuit câți-va ani pentrucă buna-i mamă a închis ochii pentru totdeauna.

Cu mamă-sa deodată apoi s'a îngropat și partea de bine pe acest pământ a copilei; pe seama ei de-aci încolo n'a mai rămas decât un șirag nesfârșit de suferințe.

Tatăl sărăcuței s'a însurat de-a doua oară și astfel Germana a ajuns să aibă mamă mașteră — în a cărei inimă era loc numai pentru copiii ei, iar biata Germana, din acea zi n'a mai avut parte de cât de, de dispreț și sudălmi.

Fetița adevă dela nașterea sa era slăbuță și bolnăvicioasă pe lângă că era scrofuloasă apoi o mai chinuia și brațul său scrintit. A și suferit sărăcuța din această pricină în întreagă vieța sa. Cine nu vede că tocmai aceste suferințe i-au dat cel mai buu prilej Germanei ca prin împreună lucrarea binecuvântării nesfârșitei dragosti cerești să-și câștige cele mai

frumoase și mai sfinte virtuți și să ajungă un mare grad al sfințeniei.

Dacă acum maștera ar fi fost o muiere de-a lui Dumnezeu, i-s'ar fi muiat inima văzând starea năcăjită a bietei copilă; aceasta însă nu numai că nu s'a întâmplat, fără chiar întors: ea a găsit într'asta pricină de-a disprețui cu totul fetița. Numai își arunca ochii asupra brațului scrintit și sărăcuța o umplea de scârbă; nici n'a suferit-o lângă sine nici un moment. Dar asta nu era destul năcaz pe capul nenorocitei micuțe, fără o chinuia și cu răspunsuri aspre, cu vorbe de ocară ori cu sudălmi.

Dar nici pe lângă această tractare neomenească, inima Germanei nu s'a schimbat, măcarcă vorbe prietenoase n'auzise, și dela moartea mamei sale față blândă nu văzuse, totuși a rămas în toate ca și mai înainte: fetiță cuminte și ascultătoare. — Ori ce-ar fi făcut orfana, maștera-sa totdeauna află ceva greșală, ba chiar pe tată-său îl ațâțase contra ei. Îi melița într'una, că zău nu-i lucru puțin primejdios a ținea copii scrofuloși între de cei sănătoși, pentrucă tare ușor se poate prinde boala și de ei. — Și nu i-a mai tăcut gura cu imputări nemiloase ca acestea până când tatăl nu s'a hotărât să îndepărteze copilăia într'un chip oarecarele din casă. In sfârșit a pus-o să păzească oile, și biata fetiță, abia de nouă

și nici un steag maghiar. Ce ar zice ei dacă în Budapesta, poarta de triumf ridicată în onoarea lor ar fi împodobită numai cu drapele maghiare iar colorite României nu le-ar vedea nicări? În seara de cunoștință Moștenitorul cu cel mai mare cinism a cântat *Gotterhalt*-ul în onoarea Ungurilor și când aceștia s'au cotic în ofensa hănuitoare, ospitalierul s'a rănjit batjocoritor. Ori-ce comentariu la aceasta e de prisos.

Până aici. Și noi adăugem că ori-ce întrebare de comentariu e de prisos.

Aceasta bucată tendențioasă și purtătoare de ură a tot ce-i românesc am cules-o din foile șovinistilor patrioți numai ca să vadă încă odată frații noștri — cum știu mulțumi ospitalitatea d-ii Unguri.

În numărul următor de altcum aceasta notiță se desrîntește — ceea-ce însă nu mă creștează chiar nimic.

Arad város és Vlaicu (Bud. Hirl.). Câtă ură ne poartă contul patrioților noștri ne-am convins îndeajuns, ne-am chiar prea convins.

Nu e locul aci să ne aducem aminte când și cum.

Scurtele notițe tendențioase însă împrăștiate ici colo prin ziarele lor hălbăesc de atât venin.

Vlaicu al nostru a dat dovezi despre ingeniozitatea sa înaintea întregii Europe — prin marele meeting de pe *Aspern* — și ca atare — clevetirile din partea patrioților ar fi fost compromițătoare — mai ales că dâșii cu toată fala avântată, și frământările chinuitoare așa ceva nu pot arăta. Dar vezi bine ca așa ceva trebuie să-i jigneze. În zilele trecute când Vlaicu al nostru a primit concesiune de a sbura la Arad în „Bud. Hirlap“, cine știe care amărât se plânge că s'a comis mare greșală cu concesiunea dată lui Vlaicu, pentru că: „Szekely is kért egy ideig engedelmet és akkor hetekig huzták a dalgot“.

Cine crede?

Și încheie: Persze, most Vlaicu-ról van szó a román aviatika csilagáról, a kiről „Románul“ vezércikkemet ir. Most igazán nem tudom, jól tanultam-e annak idején, hogy Arad Magyarországon és nem Romániában van!“

ani, a fost silită să petreacă într'una cu turma departe de casă pe câmp, ori în pădure, sub ceriul lui Dumnezeu.

Cât a suferit în viața sa de păstorită nu să poate scrie. Numai cel de sus a știut să-i prețuiască suferințele și s'o răsplătească după vrednicie. Primăvara de cu vreme era espusă bătăii vânturilor reci, iar vara când razelor fierbinți ale soarelui când furtunilor ce bântuiau când ploilor ce se turnau ca cu găleata. Imbrăcăminteă îi era sdrențuită și sărăcicioasă, mâncarea de să n'o dai nici la câni. Din mila mășterei sale i-se ajungea și ei pe zi câte-o bucăciță de pâne, neagră ca pământul și și aceasta i-o dădea ca din ochi. (Va urma)

Altă eroare de tipar

La congresul ziaristic
S'a lăsat din întâmplare
Făr' vot o chestiune mare
Și-anume: c'orice ziar
S'aibe 'n frunte o rubrică
De greșele de tipar.

Dr. Victor Birlea.

Presa Bulgară. Deși n'ar trebui să dăm atâta atențiune caraghioșilor Bulgari, cari zilnic vorbesc cu atâta maliție de frații noștri liberi și privesc cu ură desvoltarea rapidă a acestora pe toate terenele — dăm în acest loc câteva crâmpeie din părțile unor bărbați de stat bulgari, în fața situației balcanice.

Iată ce zice Gheșef, fiind interelat de ziarul rusesc „Birjevia Viedo mosti“.

„Vă este cunoscută politica noastră: Ea nu e decât pașnică. Guvernul bulgăresc se abține dela orice amestec în actualul războiu, interesele Bulgariei nefiind încă atinse. În caz însă când, prin tulburarea păcii în Balcan, interesele noastre naționale și economice vor fi în pericol, atunci Bulgaria va fi nevoită să intervină cu prețul ori căror sacrificii. Pericolul despre care vorbesc poate interveni nu numai când acțiunea războiului s'ar întinde și în Peninsula, dar și din alte cauze politice. Nesiguranța vieții, reaua stare economică și politică a diferitelor naționalități din Turcia Europeană, amenință totdeauna pacea în Balcani. În cazul acesta totul depinde nu de noi, ci de Turcia“.

Iar S. S. Bobcef ministrul de instrucție între altele declară:

„În totdeauna am fost un optimist incorrigibil, care a crezut și crede în viitorul strălucit al Bulgariei, cât și în acela al slavismului întreg. Apropierea dintre slavi poate să nu fie recunoscută numai de aceia cari nu-și dau seamă de strânsa legătură economică și culturală ce s'a stabilit între slavi. Bibliotecă rusească din Sofia, dacă ar privi serios asupra problemelor sale și ar lucra stăruitor, ar avea un mare rol în menținerea acestei apropieri. Între Rusia și Bulgaria s'a stabilit comunicațiuni postale și telegrafice mai direct. În curând se va inaugura asociațiunea academicianilor slavi etc. Nu trebuie uitată apropierea dintre Serbia și Bulgaria.“

Plătiri dela perceptorie în luna Iunie. Autoritățile perceptoriale prezintă următorul raport al plătirilor pe luna Iunie. La visteria statului a plătit 3,817,293 cor. 63 fil. în anul trecut tot în această lună 3,077,63 c. 63 fil. adică cu 739,662 c. mai mult în anul acesta. Intratele de pe timbre în Iunie sunt 1,966,635 c. 22 fil. în luna Iunie din anul trecut 1,606,635 c. 72 fil. adică în anul acesta mai mult cu 360,092 c. și 79 fil.

Reviste.

Italia. Aminteam într'un număr trecut că întărirea Italiei în Mediterană, înseamnă jignirea necondiționată a grozavei Anglii.

Acțiunea flotei italiene în adevăr a dat dovezi de-o echipare escelentă — mai ales de-alungul insulelor împrăștiate în basenul dintre Asia-mică și Archipeleag.

Pasul acesta al Italiei apoi a dat naștere unei mișcări scrupuloase în culisele diplomaților din Anglia și Franța.

Ziarele engleze mai în urmă aduc veste chiar, că între Italia, Franța și Anglia a luat ființă un acord în ce privește situația pe Mediterană.

Italia deci a înțeles că interesele și poziția sa atiră astăzi foarte mult și dela cele două puteri din extremul Europei — și a lucrat corect, când s'a folosit de a intra într'un concordat cu cele două state, căci un mic conflict ce l'ar avea cu Franța sau Anglia, fără acest lucru, pentru Italia ar însemna necondiționata pierdere a Tripolitanei.

„Această știre nu e decât confirmarea svonului ce începuse să circule după izbucnirea războiului italo-turc, anume că în urma acestui războiu Italia va fi împinsă la o apropiere spre *Triplul-Acord*, ceea-ar implica eșirea sa din *Tripla-Alianță*. O asemenea schimbare în politica Italiei ar fi foarte naturală“.

Și adăugem noi această schimbare, care în împrejurările actuale este imperioasă va fi punctul de-o schimbare radicală în ciudata situație de astăzi — pe lângă toate întâlnirile lui Wilhelm II-lea cu Țarul. E de însemnat însă, că Wilhelm lucrul acesta l'a prevăzut cu toată siguranța, cunoscându-i totodată și prețul însemnătății.

„Seara“ închee apoi astfel: Dacă această schimbare e plausibilă din punct de vedere al Italiei, nu tot astfel se prezintă lucrurile din punctul de vedere al Austro-Ungariei și Germaniei, cari nu sunt deloc mulțumite de această nouă digresiune a politicei italiene. Presa austro-ungară și germană declară pe față, că dacă Italia își vede fericirea într'o alianță cu Anglia și Franța, ea trebuie să iasă din *Tripla-Alianță*. Austro-Ungaria în nici un cas nu ar aproba o asemenea alianță, care permite aliatei sale de-a încheia pe propria sa răspundere noi convenții cu privire la situația în Mediterană“.

Bursele „V. Stroescu“

Pentru școlile de dantelerie.
Concurs.

„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“ dă la concurs următoarele burse din donațiunea de 10.000 Cor. a d-lui Vasile Stroescu.

Două burse de cât 2500 cor. pentru două domnișoare, ce vor avea să urmeze timp de un an: una cursurile școlii de dantelerie din Viena (K. k. Central-Spitzenkurs in Wien), iar a doua cursurile școlii de dantelerie din Schneeberg în Sacsonia (Spitzen klöppel musterschule zu Schneeberg)

Ambele hursiere, în același timp, vor studia și organizarea atelierelor de industrie casnică din țările respective, precum și a cursurilor ambulante pentru învățarea pregătirii dantelelor, iar după terminarea cursurilor vor avea să prezinte comitetului central un raport amănunțit despre studiile făcute, și un plan, cum s'ar putea înființa și la noi asemenea ateliere și cursuri, cu ajutorul cărora s'ar putea crea nouă izvoare de venit țăranilor români. Bursierele, după terminarea cursurilor, vor fi obligate să stea cel puțin timp de 5 ani în serviciul atelierelor de industrie casnică sau a cursurilor ambulante pentru învățarea danteleriei, ce se vor înființa la noi.

Concurențele își vor însoți cererile de următoarele acte:

a; certificat de botez;
b; certificat despre studiile făcute;
c; certificat că au terminat vreo școală de industrie (de lucru de mână) sau că au făcut praxă în vreun atelier de industrie casnică și că s'au ocupat și până acum cu lucrarea dantelelor;

d; certificat de sănătate.

Dela concurențe se cere totodată, să cunoască limba germană verbal și în scris.

Cererile pentru aceste burse se vor înainta biroului central al „Asociației” Sibiu (Nagyszeben) str. Șaguna Nr. 6., până la 1 August n.

Sibiu, în 5 Iulie n. 1912.

And. Barseanu. Oct. C. Tăslăuanu.
prezident. secretar.

Noutăți.

Locale. Vineri la sărbătoarea sf. Petru și Pavel a servit Ex. Sa Metropolitanul.

Vlaicu la Lugoj. Duminică în 21 Iulie a. c. st. n. Vlaicu va sbura la Lugoj.

Concurs. Este vacant postul de primcantor-învățătoresc gr.-cat. român, — postul I — din *Bistrița* (Beszterce, com. B.-Năsăud). Dotație: cvartir bun în natură, reștit de grădină 20 cor., leafa cantor-învățătorescă fundamentală absolut sigură și plătită în numerar din cassa bisericeii și dela credincioși (stolare) 1400 cor., în natură (lemn) 35 cor., cvincvenalele croite de lege și după un an de probă 100 cor. în bani gata adaus cantoral. Total: 1455 cor. și adevă după un an 1555 cor.

Primcantorul este dator a instrua și conduce corul bisericesc și să cânte în strană în Dumineci și Sărbători.

Competa pot numai învățătorii buni, cântăreții de forță și pricepătorii de note și la vre-un instrument muzical și mai pe sus de toate numai oameni întregi și la loc.

Competenții au să-și probeze vocea și iscănița în strană în una din duminecele dinainte de 11 Aug. n. a. c. Rugarea și documentele au să sosească la subscribul mult până în 4 Aug. n. a. c. orele 4 d. m. *Georgiu Stanciu* protopop preș. sen. scol.

Victor Eftimiu tinărul poet și dramaturg a fost denumit de director la teatrul „*Comoedia*” din București.

Logodnă. Aurelia Vicaș și Vasile Moody teolog, logodiți. Felicitările noastre.

Aviz. Un tinăr absolvent de gimnaz românesc caută loc de *instructor* în Sălaj sau Sătmar. Adresa la Red.

Petrecere. Meseriași din Blaj invită la petrecerea de vară, ce se va ținea Duminică în 21 Iulie n. 1912 în Pavilionul grădinii din Veza. Petrecerii li va premerge: *O vișoară* piesă populară în 3 acte de Octavian Prie.

Din Turda. Duminică în 28 Iulie st. n. cu ocaziunea prestațiunilor trupei artistice a dlui A. P. Bănuțiu, tinerimea română din Turda și jur, aranjează o serată dansandă în „Reduta orășenească” din Turda. Invitățile speciale sunt sub tipar. Comitetul aranjator face pregătirile cele mai întinse pentru reușita seratei.

De pe acum atragem atențiunea publicului nostru asupra acestei serate mai ales rugăm cu insistență inteligența română din comitatul Turda Arieș să sprijinească din toate puterile această rară manifestație culturală și națională.

Turda la 12 Iulie st. n. 1912. *Comitetul clubului comitatens român.*

Conflict universitar. La Universitatea din București s'a fost produs un conflict cu profesorii de acolo prin denumirea de decan alui I. Bogdan. Mai în urmă potențându-se conflictul — ministrul Arion a intervenit cu următoarele:

Dl I. Bogdan ori să se împace cu corpul profesoral sau să-și deie dimisia, la din contră va fi silit să-l amoveze din post.

Și fiindcă dintre cele două dintâin nici una n'a urmat — Dl Bogdan a fost amovat. Din cauza aceasta 4 profesori scandalizați de procedura dlui C. C. Arion și-au dat abdicarea.

Răpirea unei fete lângă lacul Toblack. Aproape de Innsbruck se află lacul Toblack. Lângă acest lac, în localitatea cu același nume vâra familia Filipp, neamț de origine. Acesta, ca de regulă a eșit cu trăsura la plimbare în jurul lacului — când de-odată le-a răsărit înainte un automobil, stăpânul căruia cu revolverul a silit pe Filipp să-i deie fata, care sedea lângă părinții săi. Și minune, fata s'a ridicat repede și s'a așezat lângă tinăr în automobil, dispărând. S'au pornit cercetări cari se ocupă, mai ales cu aceea, că oare lucrul acesta n'a fost plănuț înainte cu știrea și învoirea fetei.

Căldurile mari din Spania au trecut înspre centrul Europei. Mai nou se anunță, că și asupra Budapestei s'au lăsat, bătându-i îngrozitoare.

O înfiorătoare crimă s'a eșfuit în Budapesta de cătră doi frați. Frații Rosenfeld, unguri de origine, au sugrumat pe o fată cu numele Iohanna dintr'o stradă a Capitalei, și i-au luat bijuteriile.

Criminalii fiind prinși și-au mărturisit fapta, remănând să li-se rostescă sentința, care de bună seamă nu va întârzia în proporție cu mărimea grozavei lor fapte.

În flacări. Din Petervar, se aduce vestea grozavă, că la gara *Morvodova* s'a întâmplat o nenorocire înfiorătoare. Și nnume: vre-o 100 de țărânce au fost sosit în gara aceasta, spre a peregrina la un chip sfânt. Neșind loc în gară, din cauza mulțimei de călători, au fost așezate într'un măgăzin de lemne. Noaptea, măgăzinul s'a aprins cuprinzând în flăcări și pe 69 de țărânce și arzându-le scrum. Pe celelalte le-au putut mântui.

Intreprinzătorilor de edificii: Pentru edificarea caselor parohiale gr.-cat. din Budurleu tractul Fărăgăului se scrie concurs de licitațiune minuenda ce se va ținea în 21 Iulie a. c. st. n. la 10 ore înainte de amiază. Doritorii concurenți sunt datori a depune 10. % cautiune, înainte de începerea licitațiunei minuenda — de la suma ofertului lor. În bani gata ori în hârtie de valoare austro-ungară. Senatul parohial își rezervă dreptul de a alege dintre întreprinzătorii acela, care ar presta garanția mai mare, și s'ar vedea mai capace, fără de a lua în considerare pe cel mai eștin licitante, care va da Senatului parohial ceruta.

Planul, preliminarul contractul și condițiunile de licitare se pot vedea în cancelaria parohială din Budurleu înainte de licitare în ori ce timp. Prețul 7158 cor. Budurleu în 8 Iulie 1912. *Luca Moldovan*, curator prim. *Simion Rusu*, par. gr. cat.

O contesă se face călugăriță. În Londra a produs mare senzație intrarea unei fete de conte în ordul călugăresc. Fata aceasta, care se numește *Mary Ashurnham* se zice, că mai de multe ori și-a descoperit planul tatălui-său. Contele n'a crezut și nici n'a voit niciodată să-și deie, spre așa ceva învoirea. Când însă a văzut că fata corfează pe toți peșitorii și-au dat și el învoirea. Astfel aceasta contesă a intrat în mănăstirea numită *Rochampton*.

Revoluție. În India portugeză a izbucnit o revoluție adevărată. Revoluționarii au luat cu asalt un oraș făcând multe pustiiri.

Se crede că și aceștia s'au mișcat sub influența celor de acasă. Guvernul a trimis trupe, cari pe revoluționari i-au împărșiat.

Din gelosie și-a stins viața princesa *Mariana Panzia Aprincena*, din Roma. Pe când se afla și soțului-său acasă a luat soluție de sublimat și s'a otrăvit.

Ploaie de broaște. Asupra orașului Craiova (România) în zilele trecute s'a fost lăsat o ploaie mare cu care deodată a căzut o mulțime de broaște mici.

Holeră. Din mai multe părți se anunță ivirea acestui cumplit monstru. În Nyitra, Triest, Mișcolț până acum s'au descoperit mai mulți bolnavi cu simptome de holeră.

MAI NOU.

Vlaicu a sburat admirabil dela 5—5 și jum. după amiază executând îndrăsnețe virajuri la o înălțime de 250—300 metri. Vlaicu a luat drumul peste păduricea Ciala de lângă Arad. Intorcându-se spre oraș a trecut în sbor falnic Mureșul. Voind să ateriseze vântul, care începuse să sufle cu vehemență, l-a ridicat din nou la o înălțime de 300 m. eșeculând cu o enormă viteză aceleași virajuri splendide. La aterisare s'a întâmplat un neînsemnat accident rupându-se două roți și deteriorându-se puțin elicele. Cele 20.000 oameni întruniți au făcut îndrăsnețului nostru aviator manifestațiuni grandioase.

Partea Literară.

Câteva date privitoare la Trecutul meseriilor și negoțului în orașul Blaj.

(Continuare și fine).

Meritele și cultura vechilor meseriași.

Vechii meseriași și negustori ai Blajului, cunoscuți de obicei sub numele de »Greci«, la timpul lor și-au avut și ei meritele lor netăgăduite.

Pe vremuri ei au provăzut țărâniea română cu toate câte trebuiau pentru traiul ei simplu și strămtorat de soartea ei jobăgească.

Ei au romanizat în vremile vechi toți străinii, căți grăbeau să caute un traiu mai tichnit în orașul vlădicului românesc. Căci lăcomiau să-și facă un adăpost aci încă dela întemeierea Blajului mulți străini, unguri, germani, italieni, bulgari, și mai târziu se ademenise și câțiva jidani, cari cu timpul toți s'au romanizat. Astfel s'a romanizat familia cismașului ungar Kováts Péter, al cărui fiu, »Palkó mester«, era cismar, susținând încă religia romano-catolică devenise, în sensul adevărat al cuvântului român; familia Vais cătră sfârșitul veacului XIX, familia maghiară a croitorului Szabo Iósef, familia germană a lui Dominik Schiller, tipograf († 1810), familia tipografului ungar Huszi, vechea familie italiană Ianza, familia Szlotoda, familia ungurească a croitorului Kájlik dela Gherla și în urmă familia ciobotarului ungar Nagy István din Fejér Gyármát, care — ca un semn ironic al sortii — chiar la 1848 vinea din Țara-Ungurească, să facă o înfrățire națională prin o româncă din Blaj, Maria Popovits care mai era și verișoara lui George Barițiu!

Ei au susținut clasa mijlocie, perpetuând diferitele măiestrii în Blaj, din generație în generație, și formând multă vreme pătura orășenească în orașul nostru.

Acești meseriași și negustori necunoscuți, rămași fără un povătuitor cuminte și cu inima înflăcărată, a căror »jupănese« până târziu, la femeia compactorului Ciaclan, nu îmbrăcau haine de mătăasă, și mergeau în ciubăr la baluri, dacă le puteam numi așa, — au crescut în cursul vremii număroși fii distinși în trecutul neamului nostru. Amintim de pildă pe profesorul normal dela 1789 Demetriu Raităr a fost fiul negustorului Nicolae Raităr dela 1772. Mihail Fogarași, profesor la școlile normale dela 1790—1823 încă a fost fiu de meseriaș, a cismașului Fogarași Samu † la 1797. Timarul George Gyulai dela 1772 a crescut și el un bărbat-distins, pe Constantin Gyulai, teolog de Lemberg, dela 1793—96 profesor de filozofie în Blaj, mort ca protopop în Beclean la 1834. Din aceeași familie a fost bătrânul profesor normal Francisc Gyulai Munteanu, pe care l'ați apucat și Dvoastră. Alexandru Muntean, profesor gimnazial la 1844, și mai apoi preot în Veza, a fost fiul tălparului din Blaj George Muntean. Artemiu Sarkadi fost canonic la Oradea mare, de asemenea

s'a ridicat din o familie de meseriaș al nostru. Din familia compactorului Ciaclan a ieșit Alexandru Ciaclan, fost președinte urban, și un alt frate al său vice-comite la Deva. Iar măcelarul Mihaiu Grama a dat neamului pe canonicul dr. Alexandru Grama, a cărui nume va rămânea totdeauna în istoria bisericii noastre, fiind unul dintre cei mai mari scriitori bisericești pe cari i-am avut cândva. Că din familiile acestor meseriași au mai eșit o serie de preoți, preutese culte, cele dintâiu și cele mai bune învățătoare din Blaj, și mulți alți bărbați de seamă în viața noastră culturală, — nu mai amintesc, fiind lucruri proaspete.

Vorbind de cultura vechilor noștri meseriași și negustori, nu vom putea ascunde fără îndoială un lucru, care e adevăr. Anume: nu știeau multă carte, deși aveau la îndemână cele mai vechi și mai bune școli.

Un păcat mare acesta la tot cazul, care nu se poate scuza decât doar din lipsa unei organizații viitoare, a unei conduceri care inexplicabil niciodată n'a fost la meseriași din Blaj, până la aceea din zilele noastre. Dar și cu puținele cunoștințe de câteva clase încă tindeau să deschiză poartă și altor preocupății, care bineînțeles în vremile vechi nici nu puteau să coboare pe umerii altora.

De aci vine, că de obicei din ei se recruta în cursul vremilor cântorii, crâșnicii, clopotari, vamașii, cărciumarii și birăii Blajului. Și tot de aci se explică și nestatornicia pe terenul lor de muncă. Nicăiri poate nu s'au schimbat atât de des și de ușor ocupațiunile, ca în Blaj, unde tălparul, călcianarul, croitorul, tipograful și compactorul de axi, ca mâne era crâjmar, negustor arândator și Dumnezeu mai știe ce. Era deci firesc, că astfel de oameni, cu voie și fără voie să piardă terenul, să-și neglige meșteșugul, să-și zăpăcească comerțul, — și în urma urmelor să facă loc altor, străini, cari din aceleași meserii, și din același negoț, prin muncă stăruitoare, și chiar prin mai multă pricepere, puteau să-și acapereze clienții acestora de acasă, să-și ridice case, să-și cumpere pământuri, moșii chiar, în hotarul Blajului, al Bucerzii și Pănadei.

Când un nabob străin, Simon Mendl, ridică pela 1863 în Blaj cea dintâiu fabrică de spirt omoritor, atunci și imigrațiunea străinilor — a ovreilor — începea din greu, spre stricăciunea meseriașilor și negustorilor băștinași.

Dar la aceste nu mai erau de vină »grecii« Blajului, ci aceia, cari pela anii 1860 puteau ei să cumpere frumoasa moșie a lui Imets Domokos. Atunci nu vinea atâtă urgie și pagubă și ruină asupra micilor meseriași și negustori români, cari chiar pentru cultura lor puțină, nu se mai puteau reculege.

Căci, până târziu, până în zilele Dvoastră, aproape puteai număra pe degete meseriași din Blaj, cari duceau în meșteșugul lor o pregătire mai bună, carte mai multă. Și la aceia se vedea și sporul.

* * *

Iată, v'am reîmprospetat unele momente din viața înaintașilor Dvoastră, cu gândul, că e bine, să auziți și astfel de lucruri, din cari unul fiecare poate învăța ceva; dacă nu alta, măcar respectul pentru

oameni mutați dela noi, cari odată și ei au fost factori în viața publică a Blajului. Insuflețiți-vă de figurile luminoase și harnice, și păziți-vă de toate momentele, cari lor le-au adus pagubă. Iubiți și cinștiți fiecare, meseria Dvoastră, căci aci este zălogul cel mai sigur al viitorului.

Dvoastră și până acum ați dat dovezi despre puterea ce zace în sinurile Dvoastră muncitoare; ați arătat priceperea și iscusința la două expoziții, când lumea v'a admirat, pentru frumoase produse ce ați expus!

Dați înainte, și Dumnezeu v'a ajuta, ca să întruchipați cu desăvârșire idealul Episcopului mucenic Inocențiu Klein, care a vrut să facă din Blaj un puternic centru românesc. Dar fără meserii și negoț azi nu se poate închipui o viață orășenească. În Dvoastră este temelia viitorului Blaj, a Blajului economic, industrial și comercial.

Dela Dvoastră atârnă acest viitor Blaj.

Faceți, ca Blajul să se ridice și pe terenul branșelor Dvoastră, cum s'a ridicat în știință și cultură.

Faceți, ca lumea românească să privească și pe temeiul muncii Dvoastre cu mândrie la acest focal al Românismlui, de unde a răsărit soarele Românilor.

Munciți cu stăruință și cu dragoste îndârjită pentru ocupațiile Dvoastre, și fiți siguri, că munca aceasta tare și conștie, a Dvoastră va fi semnul, în care veți învinge!

Dr. Ioan Rațiu.

Rutenii din Galiția.

(Continuare).

Anul 1596 sub regele Sigismund III. fu proclamată în mod solemn »Unirea« rutenilor din Rusia-polonă cu Biserica Romei. Iasusi actul »Unirii« fu scris de ambii reprezentai ai Bisericii orientale din Rusia-Roșie sau Galiția de azi, episcopul de Lemberg și cel de Przemysl-Sambor. Ambii, parte smoniți de făgăduelile Patriarhului de Constantinopol, parte ademeniți de Voevodul de Ostrog, ocrotitorul Schismei, au respins în urmă sf. Unire, iar urmașii lor erau cât uniți cât neuniți.

Sf. Unire s'a stabilit definitiv în dieceza de Lemberg la 1668 sub episcopul Iosif Szumlanski, iar în cea de Przemysl—Sambor de abia la 1692. Dela sf. Unire înainte au intrat amândouă popoare cel polon și cel rutean în legătură mult mai intimă. Rutenii, numai despre aceștia ne e vorba, s'au încălzit de idealul culturii polone, au uitat de aspirațiile lor de rasă și au format împreună cu polonii din Galiția un singur popor, o singură națiune, deosebindu-se exclusiv numai în ritul liturgic. Limba polonă le era comună tuturor: aceleași cântece sacre le cântau poporul în biserica de rit latin și grec, preoții ruteni predicau în limba polonă, conduceau cărțile bisericești în limba polonă, învățați indiferent poloni ori ruteni, scriau în limba polonă. Nici nu permitea altfel înrudirea și încuscrirea ambelor popoare. Căsătoriile mixte între poloni și ruteni erau un lucru zilnic; nu se afla un polon fără rudenie ruteană, dar nici rutean, fără numeroasă rudenie polonă. Limba ruteană se deosebia de cea polonă foarte puțin: așa fel ca spre ilustra-

siune. limba vulgară a poporului de cea literară. Aceste relațiuni frățești au durat până pe la 1875; în cea mai mare parte ele durează și astăzi. Iar dacă în decursul secolelor nu s'a îndeplinit perfectă contopire și asimilare chiar în ritul liturgic a rutenilor cu polonii de ritul latin, aceasta se datorește providenței îngrijorate a Scaunului Apostolic, care în mai multe rânduri a oprit aspru trecerea dela un rit la altul. Notă deosebit de deceretele referitoare ale Papei Benedict XIV. din anii 1642 și 1651 și memorabilele sale cuvinte: „Bene nostis, Ven. Fratres, nostri praedecessores transitus hos (dela ritul grec la cel latin) abhorruerunt et Nos ipsi abhorremus, utpote qui non destructionem at conservationem ritus graeci summopere desideramus“.

Chiar din aceasta scurtă enarațiune se învederează, că în dejudecarea naționalismului rutean ritul era de prima importanță. În afară de rit rutenii se considerau de poloni-ruși, în înțeles geografic, intitulându-se ei însași: „natione polonus, gente ruthenus“, așa cum s'ar zice astăzi: sunt român Transilvanian, Moldovan etc., sau german-bavarez, austriac etc. Atâta, referitor la naționalitatea poporului rutean: despre nobilimea ruteană nici nu încap vorbe. Intreaga nobilime ruteană s'a polonizat de cu vreme, sau cum am zice, a primit și și-a fusesit cultura superioară a patriei lor polone. Astăzi rutenii nu au nici o nobilime, nici o boerime a parte.

Dar cine va fi fost reprezentantul ritului grec pe teritoriul Rusiei-Roșie? Oare o națiune a parte, ca cea românească în Ardeal, care ca un codru milenar a îndurat noroc și nenoroc, avânt și depresiune, până și-a ajuns la drepturile din present?... Se pare, că nu. Istoria nu ne dă lămurire necesară. Știm, că toată Rusia-Roșie, devastată camplit de tătari fu colonizată cu poloni curați din 10.000 de comune apusene la 1244. Cunoaștem legătura etnografică între locuitorii Rusiei-Roșie și cei din Regatul-Polon: ei se considerau de o singură națiune. Rămâne, și n'am fi neplecați să o credem, că unicul reprezentant al ritului grec pe teritoriul Galiciei de azi să fi fost în trecut preoțimea rusească, sau slavyonă. Într'această apreciere ne mai confirmă unele considerațiuni, ce le vom da în capitolul intitulat „Concordia“.

La tot cazul, în dejudecarea naționalității rutene ni-se impune neapărat o rezervă, care trebuie să restrângă însași ideea națiunii.

2 Teritorial și poporația Galiciei.

Teritoriul Galiciei cuprinde 78.497 Km. pâr. De-alungul acestui teritor dinspre răsărit până spre apus locuiesc pretutindenea rutenii loialtă cu polonii. Acest teritor fu împărțit de Austrieci la 1853 în două circuri administrative: primul, cu reședința la Lemberg, se estindea peste 12 districte, și al doilea cu reședința la Cracovia, peste 7 districte. Indată însă la 1860 s'au schimbat granițele: de atunci încoace toată Galicia este administrată în mod uniform de un singur guvernator. Vicegerent al împăratului. Andar împărțirea Galiciei în cea Răsăriteană și Apuseană n'are actualminte nici un rost, decât doară ca suvenir istoric. N'am insista asupra acestui fapt. E doară natural, ca orice teritor să aibă limitele sale dinspre răsărit și dinspre apus de soare! Mai mult.

Fiind-că răsăritul Galiciei de azi făcea parte de Rusia-Roșie iar apusul de Polonia-mare, e deasemenea natural, ca la răsărit să predomineze într'u câțva elementul numit rutean, iar în apus elementul polon. Inșă demagogii ruteni moderni cu cultura de împrumut neșocotesc istoria și realitatea, când apoteosează drepturile lor esclusive în Galicia-Răsăriteană, căreia îi adscriu în mod destul de arbitrar dimensiunea de 55.337 Km., sau 70.5 % din întreg teritoriul galician. Unele motive practice și înlesnirea orientării P. T. cetitorilor noștri ne îndeamnă totuși se reținem împărțirea Galiciei moderne în cea Răsăriteană și Apuseană și totodată să fixăm drept graniță pentru ambele teritorie linia convențională, iar nici-decum etnografică, dusă pe meridian din sud spre nord dela riul Poprad, ca hotar între Ungaria și Galicia, — până înspre orașelul Radymno.

(Va urma.)

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

„Foiletoane“ de Ales. Ciura, Beiuș 1912. Alexandru Ciura și-a statornicit acum de mai muți ani un loc de oțoare printre cei dintâi scriitori ai noștri dincoace de Carpați.

Foiletoanele sale scrise în anii 1907-1910, pe cari editura „Doina“ le scoate acum într'un elegant volum, sunt nu numai dintre lucrările cele mai merituose ale acestui scriitor, ci sunt și cele mai interesante atât prin conținutul lor, cât și prin lumina, ce o aruncă asupra individualității scriitorului.

Fără situații psihologice inventate și fără acele sfâtoase siluiri ale frazei, prin cari unii scriitori cred că pot să se impună, sperându-și cetitorii pe o clipă — în Foiletoanele lui Alexandru Ciura ni-se răsfrânge ca într'o oglindă fermecată însași vieața, însași cugetarea vremilor noastre cu problemele și cu momentele, cari pot și trebuie să o facă să vibreze în sufletele tuturor, sau, uneori, măcar în sufletele celor mai buni.

Pe a locuri scrisul Foiletoanelor ne va surprinde, lămurindu-ne dintr'odată o simțire sau o cugetare, care a trăit în sufletul nostru, fără ca să-i fi dat o formulare conștientă și precisă. Partea aceasta este, fără îndoială, cea mai neprețuită în opera scriitorului, aceasta este isbânda lui, care singură, îi deschide un loc între măștrii cugetării și scrisului neamului său.

La mormântul Metropolitului Atanasie Anghel întemeietorul Unirii cu Roma, discurs rostit de Dr. E. Dăianu, Blaj 1912.

XXVI. Anuarul școlii civile de fete cu internat și drept de publicitate „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ pe anul 1911—12 publ. de Dr. Vas. Bologa. Sibiu 1912.

Raportul al XLIX-lea despre gimnaziul superior fundațional din Năsăud pe anul 1911—12 publ. de Ioan Gheție dir. gim.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.
Redactor responsabil: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Concurs.

Intreprinzătorii doritori de a executa lucrările necesare la edificarea bisericii gr.-cat. din Bociu (Bocs) comitatul Cluj, prin aceasta se recearcă să-și înainteze ofertele în scris însoțite de cauțiunea de 3200 cor., adecă trei mii două sute coroane la oficiul parohial gr.-cat. din Bocs p. u. Nagykalota cel mult până la 25 Iulie st. n. 1912 orele 10 din zi.

Ofertele intrate mai târziu nu se vor lua în considerare.

Operatele despre aceste lucrări și anume: formularul de contract, condițiunile de edificare, preliminarul de spese și planul aprobate de Prea-veneratul Consistor metropolitan, se pot studia zilnic la oficiul parohial numit între orele 8—12 din zi, până în ziua licitării ce să va ținea în 1 August 1912 la 11 ore ante-meridiane. (78) 1—3.

Bociu, la 9 Iulie 1912.

Petru Agrișian, Gavril Tonca,
preot. curator prim.

Nr. 38—1912

(77) 2—3

Licitare.

Biserica gr.-cat. din Măhaciu (p. u. Felvincz) vinde prin licitațiune publică părul alor 68'8 jug. de pădure de scoarță sau lemne focali. Licitarea se va ținea în 29 Iulie la 9 ore a. m. în școala de aici. Prețul de strigare va fi 12,073 cor. 50 fl. vadiu sunt a se depune 10%. Oferte închise se primesc înainte de începerea licitării. Condițiunile se pot ști dela oficiul parohial din loc. Măhaciu 8 Iulie 1912.

Vasiliu Șuşman, Gavriil Pop,
curator. vprot. paroh președinte.

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilii de domni, saloane, aranjare completă de hotel, cafenele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se spedează ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlőczy-utca 7. sz.
(88) 78—104 (Központi városháza mellett).

In secția morburilor de piele dela universitatea Franz Josef-ină din Cluj, la ordinul directorului prof. Marschalko. se prescriu numai săpunuri igienice de ale lui Heinrich. Calități alese de renume mondial sunt:

SĂPUNUL DE CĂTRAN

(carele a scos din uz produsele străine de acest soi).

Săpunul-chrom ÎMPOTRIVA ASUDATULUI.

Săpunul de pucioasă împotriva mâncării-me și crepăturii de piele.

Împotriva petelor pistrii ale feței șel., cum și în contra atot felul de necurății ale obrazului: **Săpunul-Borax.**

Împotriva căderii părului: **Săpunul de petrol.**

Atară de aceste tot felul de săpunuri medicinale, aflătoare în orice apotecă și drogherie. Preț-curent spedează prompt:

Fabrica de săpun medical IOSIF HEINRICH Societate acț. în CLUJ (Kolozsvar).

(67) 5-?

ALBUMUL BUNEA

în o minunată execuție tehnică și cu un cuprins bogat de peste 200 pagini.

E admirabilă coperta în mai multe culori, după originalul pictorului nostru F. C. Domșa. Urmează, numai decât la început portretul cel din urmă al canonicului Bunea în patru culori. Și alte peste 20 clișee, apoi cupete artistice, suplimente, etc.

Comandele se pot face la

Adresa: Albumul Bunea — Blaj-Balázsfalva sau Librăria semin.

Dr. IZIDOR MARCU:

Teologia pastorală volum I.

Didactică pastorală f. 8° 408

pag. 4 cor. Vol. II. Liturgica

f. 8° 586 pag. 5'40 cor. Sunt

indispensabilele fiecărui preot.

Se pot primi dela Librăria

Seminarului teol. gr. cat. din

Blaj cu prețul 9'50 cor.

Anunț de licitațiune.

Pe baza planului și preliminarului de spese aprobat de Preavenatul Consistoriu diecezan de Gheria sub nr. 3953/912, senatul bisericii gr. cat. din Cățeau, prin aceasta publică licitațiune minuentă pentru a da în întreprindere zidirea bisericii din Cățeau (Kackó) comitatul Solnoc-Doboca.

Licitațiunea să va ținea Duminică în 11 August st. n. d. m. la 3 ore în sala de învățământ a școlii confesionale din Cățeau.

Prețul de strigare este de 18,254 cor. 04 fil.

Materialul — cu excepțiunea pietrii, cărămidei, prundului și vecurării acestora la locul de edificare — este dator a-l da întreprinzătorul.

Senatul bisericesc își rezervă dreptul de a da întreprinderea la acela dintre oferenti, în care va avea mai multă încredere.

Planul, preliminarul și condițiunile de licitațiune să pot vedea la oficiul parohial din Cățeau.

Cățeau, la 9 Iulie st. n. 1912.

(76) 2-2

Senatul bisericesc.

A apărut

ANTOLOGIONUL

sau

MINEIUL

tomul I. carele cuprinde în sine *slujbele dumnezeestilor sărbători, a Născătoarei de Dumnezeu și ale sfinților* de pe lunile: Septembrie, Octombrie, Noembrie și Decembrie.

Prețul tomului I. legat în piele și cu copcii este 32 cor. și se spedează imediat.

Lunile din Ianuarie până în August vor fi cuprinse în tomul II. care e în lucrare.

Prețul tomului II. se va fixa ulterior și va fi în raport cu prețul tomului I.

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f° 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1-5.

Edificiile proprii.

recomanda

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig. asig. de zestre și asig. populară pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracțiuni (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până în finea anului 1911 K. 5,275,798-23
Capitale asigurate pe viață achitate „ 5,146,556-86
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1911 } foc „ 127,763,744-
} viață „ 10,931,322--
Fonduri de întemeiere și de rezervă . . . cor. 2,520,492--

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(8) 70-?